

N:o 6.

Ank. till Riksd. kansli den 24 februari 1899, kl. 2 e. m.

*Andra Kammarens fjerde tillfälliga utskotts utlåtande n:o 5,
i anledning af väckta motioner angående ordnande af
bostadsförhållandena för en del af rikets fiskeribefolkning.*

För utlåtandes afgifvande hafva till utskottet öfverlemnats två i ofvannämnda ämne väckta motioner, nemligen *J. E. Nordins* i Sättna motion, n:o 66, i hvars syfte *E. Eriksson* och *Henric Öhngren* instämt, samt *A. Olssons* i Väsby motion, n:o 222.

Den förra af dessa motioner har följande lydelse:

»Sedan en utredning af fiskeribefolkningens bostadsförhållanden inom Göteborgs och Bohus län blifvit verkställd, torde tiden vara inne, att samma åtgärd vidtages äfven vid Östersjökusten, specielt Norrland.

Mången torde visserligen föreställa sig, att det är endast på vestkusten, som vi hafva någon egentlig fiskeribefolkning, och att det är endast der fisket är af större betydelse; men så är dock ej förhållandet.

Af statistiska uppgifter inhemtas, att afkastningen af fiskerierna vid Östersjökusten — Norrland inräknadt — hittills i allmänhet varit betydligt större än af fiskerierna i Bohuslän, och att antalet personer, som hufvudsakligen lifnära sig af fiske, är äfven här betydligt större än i nämnda län. Här af följer, att en utredning i förut nämndt syfte är fullkomligt lika behöflig i den öfriga delen af vårt land som i Bohuslän.

Rörande under hvilka vilkor hafs- och skärgårdsfisket bedrifves inom Norrland får jag, dels på grund af egna iakttagelser och dels med stöd af de uppgifter om fisket, som under en följd af år genom landstingets

och hushållningssällskapets försorg insamlats inom Vesternorrlands län, bland annat anföras följande:

Den egentliga fiskeribefolkningen inom nämnda län uppskattades år 1897 till 2,399 personer, och utom dess uppgifvas 775 personer hafva idkat fisket dels såsom binäring och dels till husbehof. Bruttoinkomsten af fisket uppgick till kronor 308,495, och häraf kommer på strömmingsfisket den största delen eller kronor 264,060. Anmärkas bör, att värdet af fångsterna beräknas efter det pris, varan i första hand betingar. Af dessa siffror kan man göra sig en föreställning om så väl det betydliga fångstvärdet för hela Östersjökusten som det stora antalet personer, hvilka hafva sitt lifsuppehälle af fisket. Men denna till tusentals familjer uppgående befolkning, som har fisket till sitt lefvebröd, är nästan öfverallt beroende af jordegarnes godtycke angående bostads- och fiskerätt, och jordegarna hafva sålunda faktiskt rätt att, om de ansåge det för sig vara ekonomiskt fördelaktigt, nästan totalt förhindra allt idkande af hafsfiske af andra än dem sjelfva. När därför fisket på en plats varit mera gifvande några år, så höjas ej sällan arrendeafgifterna, tills ingen gerna vill fortsätta att drifva fisket der; hvarefter de åter sänkas och så vidare i oafbruten följd. Vanligtvis upplåtas rättigheterna endast på ett år i sänder, hvilket gifvetvis vållar en stor osäkerhet för fiskaren och i sin mån verkar skadligt på hela fiskerinäringen samt förlamar all verkan af andra åtgärder till dess upphjelpande.

Något så kalladt fritt strömmingsfiske vid annans strand, i enlighet med hvad i § 3 i gällande lag om rätt till fiske är stadgadt, lär, märkligt nog, icke i någon nämnvärd grad förekomma inom Norrland; men af dem, som arrendera fiske- och bostadsrättigheter, idkas mycket fiske å utanför kusten belägna undervattensgrund, som gifvetvis till intet hemman höra. Arrendeafgifterna äro mycket olika å så väl skilda platser som äfven å samma plats; ty lägenheterna eller »bodarna» äro vanligen delade mellan jordegarna, och därför händer det ej sällan, att när den ene fordrar t. ex. 20 kronor i årligt arrende, så kan en annan fordra 50 å 60 kronor för dylika rättigheter. När dessutom jordegarna drifva fiske å platsen och då för sin räkning förbehålla sig de bästa platserna samt ej sällan föreskrifva, hvilken redskap fiskaren får nyttja, på det ej någon för jordegarens fiske förment skadlig sådan skall användas, så kan man häraf finna, under hvilka vilkor fiskeribefolkningen har att lifnära sig. Det är också fara värdt, att, om ingen ändring häruti sker, alla driftigare och arbetsdugliga personer öfvergifva detta yrke; också utgöres fiskeripersonalen i vissa hamnar numera hufvudsakligen af mycket åldriga personer och barn.

En stor nationalförlust, och långt större än hvad siffrorna för fångst-

värdet angifva, blefve det dock, om hafsfisket t. ex. inom Norrland skulle till sist inskränkas att idkas endast af dem, som ega i mantal satt jord; ty tillgången på ett både sundt och billigt födoämne blefve då obetydlig, och detta är en fråga, som i betraktande af den hastiga folkmängdsökningen inom kort får en allt större betydelse.

För att verksamt förbättra fiskeribefolkningens ställning och derjemte äfven upphjelpa fiskerinäringen i dess helhet, finnes därför, enligt min uppfattning, endast den utvägen, att staten ingriper och, på sätt som efter verkställd utredning lämpligast synes, vidtager sådana åtgärder, att ofvan påpekade olägenheter kunde, om icke alldeles upphöra, åtminstone till väsentlig del minskas. Härtill kommer, att det är af stor betydelse, om vi inom vårt land alltid få påräkna att med lätthet kunna rekrytera så väl vår handels- som krigsflotta med sjövant folk.

På grund af det anförda får jag vördsamt hemställa, att Riksdagen måtte besluta att i skrifvelse hos Kongl. Maj:t anhålla, det Kongl. Maj:t ville på lämpligt sätt låta verkställa en utredning af fiskeribefolkningens vid Östersjökusten och specielt Norrland bostadsförhållanden, samt derefter för Riksdagen framlägga förslag till ordnande af dessa bostadsförhållanden på ett för den fiskeriidkande befolkningen mera betryggande sätt.»

Den af A. Olsson väckta motionen åter lyder sålunda:

»Af »Handlingar rörande utredning angående fiskeribefolkningens i Göteborgs och Bohus län bostadsförhållanden» finner man, att fiskeribefolkningen i nämnda län har osäkra bostadsförhållanden, att å de större fiskelägena byggnadstomterna blifvit högt uppdrifna i pris och att tomtegarne funnit sig kunna skärpa sina fordringar på tomtafgifternas utgörande, att jordegarna för att af fiskeribefolkningen tilltvinga sig höga afgifter användt det medlet att undanhålla fiskarena ömsesidigt bindande kontrakt, samt att åtminstone en del jordegare bestämdt vägra utfärdande af skriftliga afhandlingar eller ock ställa sådana på viss kort eller obestämd tid samt med intaget förbud mot in-teckningsrätt. Genom utredningen har vidare framhållits, hurusom fiskelägena utmärka sig för en känbar brist på ordnad byggnads- och brandväsande samt sundhetsbefrämjande anstalter; beroende detta missförhållande dels på bristande sjelfstyrelse och dels på fiskeribefolkningens benägenhet att tätt sammantränga sig å de för fisket väl belägna strandplatser.

Utredningen har, för att bruka Konungens befallningshafvandes i Göteborgs och Bohus län uttryck, »fullständigt ådagalagt, huru angeläget och befogadt det må vara, att statsmagterna ingrepe till ett bättre ordnande af den bohusslänska fiskeribefolkningens bostadsförhållanden». Af de föreslagna åtgärderna i nämnda syfte må här endast anföras, hvad nämnda

Konungens befallningshafvande föreslår rörande byggnadstomter på kronojord: »Det är Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvandes åsigt, att den af fiskeribefolkningen nyttjade mark af ifrågavarande beskaffenhet i allmänhet icke kan bättre användas än till upplåtande åt fiskerinäringens behof, enär densamma eger ringa jordvärde och endast undantagsvis torde vara för särskilda statsändamål erforderlig, hvarjemte det förtjenar framhållas, att, genom eganderättens öfvergång på enskilda, statens inkomst af skattskyldig jord komme att ökas.»

Det är dock icke blott inom Göteborgs och Bohus län, som dylika förhållanden ega rum. I sin motion, n:o 66, väckt i Andra Kammaren under denna riksdag, framhåller herr J. E. Nordin i Sättna, hvilka missförhållanden som finnas rörande fiskeribefolkningens bostadsförhållanden inom Vesternorrlands län, och föreslår en skrifvelse till Kongl. Maj:t om utredning af fiskeribefolkningens vid Östersjökusten, speciellt den norrländska, bostadsförhållanden m. m. Han har inskränkt utredningens verkställande endast bland fiskeribefolkningen vid nämnda kuster.

Som jag är af den öfvertygelsen, att en undersökning och utredning rörande nämnda sak kan vara lika behöflig på andra ställen, der fiskerinäringen idkas, anser jag, att en undersökning och utredning rörande densamma bör ske vid fiskelägena vid alla hafskuster i hela landet.

För att särskildt meddela något om fisket och fiskeribefolkningen i Malmöhus län, vill jag ur Kongl. Maj:ts befallningshafvandes femårsberättelse för 1891—1895 anföra, att värdet af båtar, som vid fisket användas, utgjorde för 1892 550,455 kronor och af fiskredskap för samma år 738,578 kronor, att år 1895 utgjorde antalet fiskare 1,492 samt antalet öfriga deltagande 121 personer, att fiskets värde utgjorde summa 437,541 kronor, samt att i medeltal under nämnda period kustfiskets årliga värde utgjorde 660,376 kronor.

Beträffande fiskeribefolkningens bostadsförhållanden, är det en känd sak, att en stor del fiskare uppfört sina bostäder på arrenderad mark, att det för en stor del af dessa husegare är en omöjlighet att på frivillighetens väg förvärfva eganderätt till sina hustomter, samt i somliga fiskelägen husen äro planlöst och tätt intill hvarandra uppförda, till följd hvaraf, om eldsvådor inträffa, å dessa ställen stor fara är för handen, att flera hus eller större delar af hela fiskeläget blefve lågornas rof.

Nödiga medel att afhjelpa bristen på byggnadstomter å egen grund, och för att från fiskelägen för framtiden afvända faran af planlöst och tätt till hvarandra lagda byggnader, synas mig, åtminstone vid vissa fiskelägen, icke saknas. Härom vill jag endast nämna, att vid somliga kuster finnas stora områden af strandmark, som har föga värde. I dessa strand-

marker hafva äfven statens domäner sina andelar. På flera ställen äro strandmarkerna dels delade till byarne inom angränsande socknar, dels ligga de gemensamt odelade och tillhöra s. k. »marklag». Om nu vid blifvande delningar den strandmark, som tillfaller statens domäner, lades, med de andra strandmarksegarnes medgifvande, intill närmast belägna fiskeläge, så kunde dermed beredas tillfälle för befolkningen att köpa tomter för att på dem uppföra sina hus. På andra ställen, der strandmarker äro delade och statens domäner fått sina andelar längre eller kortare väg från fiskeläge, torde det icke vara omöjligt att utbyta dessa mot sådana andelar, som ligga fiskeläge nära och som lämpa sig till byggnadstomter.

Efter den utredning, som beträffande Göteborgs och Bohus län blifvit företagen, torde Riksdagen snart hafva att från Kongl. Maj:t motse ett förslag till ordnande af här berörda förhållanden. Önskligt synes mig vara, att detta förslag måtte blifva sådant, att det kunde erhålla tillämpning äfven på fiskeribefolkningen inom det öfriga Sverige. För detta ändamål torde det möjligen vara af nöden, att det föreginges af en undersökning, genom hvilken kunde blifva klart, huruvida och i hvilken utsträckning de inom Göteborgs och Bohus län rådande förhållandena äfven förefinnas inom öfriga intill hafvet belägna län.

På grund af de skäl, som sålunda blifvit anförda, vågar jag vördsamt hemställa,

att Riksdagen måtte besluta att i skrifvelse hos Kongl. Maj:t anhålla, det Kongl. Maj:t ville låta verkställa en utredning af fiskeribefolkningens bostadsförhållanden vid hafskusterna inom hela landet med undantag af Göteborgs och Bohus län samt derefter för Riksdagen framlägga förslag till ordnande af dessa bostadsförhållanden på ett för den fiskeriidkande befolkningen betryggande sätt.»

I denna fråga får utskottet anförda följande:

Till Riksdagens ledamöter hafva nyligen blifvit utdelade »Handlingar rörande utredning angående fiskeribefolkningens i Göteborgs och Bohus län bostadsförhållanden», hvilka handlingar innehålla dels Riksdagens skrifvelse af den 11 maj 1896, hvori nämnda utredning begäres, dels den af Konungens befallningshafvande i sagda län tillsatta komiténs utredning och utlåtande i ämnet och dels nämnde befallningshafvandes derpå grundade utlåtande.

Hvad denna omsorgsfullt verkställda utredning innehåller i fråga om den för bohuslänska fiskeribefolkningens näringsfång ödesdigra osäker-

heten i fiskeriidkarnes bostadsförhållanden, finner man i flera hänseenden återgifvet uti de beskrifningar, hvilka motionärerna lemnat rörande tillståndet bland landets öfrige fiskare.

Någon detaljerad granskning af de i motionerna förekommande uppgifter har gifvetvis ej inom utskottet kunnat ega rum, men sådant oakadt har dock utskottet under ärendets behandling — jemväl på grund af meddelanden med i ämnet hemmastadde personer samt efter tagen del af hvad länsstyrelsernas senaste femårsberättelser derutinnan innehålla — kommit till den uppfattning, att fiskerinäringens stora betydelse för landet ej ännu blifvit tillbörligen beaktad, samt att en stor del af de missförhållanden, hvilka vid undersökningen inom Bohuslän kommit i dagen, i större eller mindre mån förefinnas bland fiskeribefolkningen å rikets öfriga kuster.

Att på grund deraf, såsom motionärerna påyrkat, direkt hemställa om en utredning i nämnda hänseenden anser sig emellertid utskottet ej kunna förorda, dels emedan densamma med föranledande af materialets stora omfattning kunde komma att medföra kostnader, besvär och tidsutdrägt, hvilka ej stode i rimligt förhållande till de ytterligare erfarenheter, som tilläfsventyrs derigenom kunde vinnas, dels emedan en dylik utredning måhända skulle förorsaka ett beklagligt dröjsmål med afseende å den redan utredda bohuslänska bostadsfrågans lösning, och dels emedan regeringen, derest den i speciella fall skulle finna en utredning af behofvet påkallad, icke lärer underlåta att, äfven utan särskild påminnelse från Riksdagens sida, åstadkomma en sådan.

Fastän utskottet sålunda ställer sig afvisande gentemot motionärernas yrkanden om utredning, finner dock utskottet giltiga skäl tala för, att motionärernas sträfvanden till fiskeribefolkningens fromma, så vidt sig göra låter, af statsmagterna understödjas.

Detta synes utskottet lämpligast kunna ske på det sätt, att vid affattandet af de lagar och öfriga bestämmelser, hvartill den bohuslänska utredningen kan gifva anledning, man söker gifva de nya föreskrifterna den allmängiltighet, att de i största möjliga omfattning må kunna tillämpas äfven på likartade förhållanden i rikets öfriga skärgårdar.

Skulle nu, såsom utskottet förutsätter, regeringen påskynda utarbetandet och framläggandet af förslag i ämnet, så torde väl, derest dessa blifva praktiska, allmängiltiga och lätt utförbara, samt de verkställande myndigheterna efter förslagets antagande göra allt, hvad på dem beror, för att underlätta bestämmelsernas genomförande, grundad anledning förefinnas för den förhoppning, att dymedelst ett ingalunda oväsentligt steg skulle

varda taget till realiserande af den med rätta allt mera framträdande s. k. egna-hem-frågan.

På grund af hvad sålunda blifvit anfördt, får utskottet hemställa,

att Andra Kammaren i anledning af ifrågavarande motioner måtte för sin del besluta, att Riksdagen i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhåller, det Kongl. Maj:t, vid utarbetande af de förslag, hvartill den i anledning af Riksdagens skrifvelse af den 11 maj 1896 verkställda utredningen angående fiskeribefolkningens i Göteborgs och Bohus län bostadsförhållanden kan gifva anledning, jemväl täcktes taga i öfvervägande hvad som i sammanhang dermed må kunna åtgöras till förbättrande af bostadsförhållandena bland fiskeribefolkningen vid landets öfriga kuster.

Stockholm den 24 februari 1899.

På utskottets vägnar:

T. ZETTERSTRAND.
